

Piero Coda: Deset katechezí o synodalitě

Zdroj: www.settimananews.it/chiesa/dieci-catechesi-sulla-sinodalita

Dne 4. března byl v Římě (v sále Marconi Vatikánského rozhlasu) představen nejnovější publikační počín kardinála Francesca Coccopalmeria, emeritního předsedy Papežské rady pro legislativní texty. Název Synodální církev na cestě je dále upřesněn podtitulem: Závěrečný dokument synody biskupů 2023–2024: Pastorační reinterpretace (LEV, Řím 2025). Tato stručná publikace není jen reinterpretací Závěrečného dokumentu, ale ve svých deseti krátkých kapitolách představuje podstatnou katechezi k pochopení a uvádění struktur synodality do života v farnostech. Zde přinášíme vystoupení mons. Piera Cody, generálního sekretáře Mezinárodní teologické komise, pronesené při prezentaci tohoto svazku.

V této malé knížce, kterou nám laskavě nabízí kardinál Francesco Coccopalmerio, dostáváme v pravý čas „pastorální reinterpretaci“ závěrečného dokumentu (ZD) posledního shromáždění synody biskupů. A to s přesností, zanícením a otevřeností, které jsou mu vlastní. Jde o cenný příspěvek: zaměřuje se na konkrétní život našich církevních společenství (zvláště farností) a zároveň se dívá dál do budoucnosti. Protože se v jádru soustředí na to, o čem skutečně jde v celém synodálním procesu — ten je podle ZD „aktem dalšího přijetí Druhého vatikánského koncilu, který rozvíjí jeho inspiraci a znovu pro dnešní svět otevírá jeho prorockou sílu“ (č. 5).

Nesmíme ostatně zapomínat, že synodální proces neskončil publikováním ZD (24. října 2024). Dokument je nyní předmětem studia a uvádění do praxe v místních církvích po konzultační a slavnostní fázi, jejíž plody byly v něm přezkoumány a předloženy.

Uvnitř třetí fáze synody

Nacházíme se nyní uprostřed třetí fáze, kterou předpokládá apoštolská konstituce *Episcopalis communio* o synodě biskupů (2018): je to fáze přijetí a uvádění závěrů do praxe v různých církevních prostředích. Tato fáze vyústí na podzim roku 2028 v synodální shromáždění v Římě, kde dojde k výměně darů a k rozlišování toho, co během třetí fáze vyjde najevo.

Práce jsou tedy v plném proudu. Papež Lev to zdůraznil při zahájení pastoračního roku v římské diecézi 19. září: „Skrze synodální proces vzbudil Duch svatý naději na obnovení církve, které dokáže oživit společenství, aby rostla v evangelním stylu, v blízkosti Bohu a v přítomnosti služby a svědectví ve světě.“

A nyní k naší knize. Ta vychází z velmi důležitého konstatování. Při nařízení publikace závěrečného dokumentu (ZD), který byl odhlasován a schválen synodálním shromážděním, papež František v doprovodné poznámce upřesnil: „Také já jsem jej schválil [...] připojuji se k „my“ shromáždění, které se prostřednictvím závěrečného dokumentu obrací ke svatému věřícímu Božímu lidu.“ Je to formulace jasná a zavazující.

Odkazuje na praxi rané církve, vzorově a tvůrčím způsobem doloženou v 15. kapitole Skutků apoštolů („Zdalo se dobré Duchu svatému i nám“, říká se ve verši 28). Touto formulací je synoda biskupů — cituji ZD — uznána a podporována, v podobě, kterou přijala svou svoláním a průběhem, jako „projev a nástroj základního vztahu mezi celým Božím lidem, biskupským sborem a papežem... (všichni tito) se totiž plným právem účastní synodálního procesu, každý podle své funkce“ (ZD 136).

Z toho vyplývá velmi potřebný přínos, který nám tato kniha nabízí: jejím cílem je „zpřístupnit důležité poselství ZD“ a zdůraznit „jeho základní prvky“.

Synodalita: upřesnění

Podle mého soudu jsou alespoň tři „základní prvky“, které kardinál Coccopalmerio zdůrazňuje a zároveň upřesňuje jako principy, jež byly během procesu získány a které je třeba v praxi rozvíjet v souladu s obsahem a záměrem závěrečného dokumentu (ZD). Dělá to způsobem, který ukazuje jeho právníckou odbornost, pastýřskou zkušenost i evangelijní horlivost učedníka.

První „základní prvek“ se týká samotného pojmu synodality. Jde o pojem, který — jak už to bývá, když se používá příliš často — hrozí tím, že se z něj stane prázdné heslo bez skutečného obsahu. Coccopalmerio při analýze ZD dochází k této přesné definici:

„Z hlediska konkrétní činnosti je církevní synodalita činnost, kterou vykonávají pastýři a věřící v rámci synodálních struktur církve. Spočívá v tom, že se shromažďují, aby spolu vedli dialog, a tak rozlišili, co je pro církev dobré, a přijali rozhodnutí toto dobro uskutečnit.“ (s. 33)

V tomto popisu je synodalita popsána — na úrovni toho, jak se projevuje v životě církve — jako činnost, při níž se členové církevního společenství (pastýři i věřící) v rámci k tomu určených církevních struktur setkávají, spolu mluví, rozlišují a rozhodují o dobru církve a jejího poslání. Každé sloveso v tomto popisu je důležité.

Toto pojmové vymezení však samo o sobě nestačí. Je třeba přejít z roviny popisu jevů k rovině ontologické, tedy teologicky zakládající: *agere sequitur esse* — jednání vychází z bytí. A zde přichází druhý „základní prvek“: synodalita totiž výstižně popisuje způsob jednání, který je vlastní církvi jako historickému subjektu, protože vyjadřuje její „mysterium“, jak říká tradice oživená Druhým vatikánským koncilem: tedy její vnitřní identitu a poslání v Kristu a v Duchu svatém.

Naslouchat v Duchu

Právě na této úrovni – dovolím si osobní poznámku – je v těchto stránkách cítit hluboký a živý ohlas „poselství“, které synodální shromáždění prostřednictvím závěrečného dokumentu (ZD) předává Božímu lidu. Není náhodou, že když autor zdůrazňuje tento prvek, jeho obvykle střídmy a věcný styl najednou sahá po přídatných jménech vyjadřujících opravdové zaujetí, když mluví o povaze – která je vlastně milostí! – tohoto teologického základního prvku: slova jako „mimořádný“ (s. 43), „zvláštní“ (s. 45), „překvapivý“ (s. 45), „dojemný“ (s. 65)...

Vždyť „církevní synodalita – čteme – je především duchovní dispozice, duchovní struktura, způsob smýšlení a tím i jednání. Je to vědění, ba spíše zakoušení toho, že jsme v církvi jednotou, a z toho plyne, že myslíme a jednáme jako jednota v různých oblastech života církve“ (s. 34). Tady se spontánně vybaví slova apoštola Pavla, rovněž plná vnitřního pohnutí: „Všichni jste totiž Boží synové skrze víru v Krista Ježíše. Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, oblékli jste se v Krista. Už není Žid ani Řek, není otrok ani svobodný, není muž ani žena, protože vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“ (Gal 3,26–28).

Poselství ZD je třeba pochopit především takto: protože je záměrně zaměřeno na probuzení vnímavosti v Duchu – tedy žitého a praktického vědomí toho, kým pokřtěni jsou jako církev.

A tedy milost, která církev utváří, povolání, které jí dává její podobu, a dynamiku života, která oživuje její poslání. Jak připomínal svatý Pavel VI. v *Ecclesiam suam*, téměř jako předjímku

poselství II. vatikánského koncilu: „Domníváme se – psal –, že je dnes pro církev povinností prohloubit vědomí toho, co je, pokladu pravdy, jehož je dědičkou a strážkyní, i poslání, které má vykonávat ve světě“ (č. 19). Církev „potřebuje cítit, že je živá [...] potřebuje zakoušet Krista v sobě samé“ (č. 27).

Zakoušet Krista v sobě samé – právě k tomu církev vede vykonávání synodality: k zakoušení Krista v jejím vlastním nitru. Krista, který je účinně se svými učedníky „po všechny dny až do skonání světa“ (srov. Mt 28,20), aby je vedl v naslouchání hlasu Ducha na cestách dějin, ve službě těm, kdo hledají spravedlnost a touží po pravdě. Praxe „církevního rozlišování“ a „rozhovoru v Duchu“, které ZD doporučuje místním církvím a které už byly vyzkoušeny v synodálním shromáždění, mají „sakramentální“ hodnotu: protože v nich vztahy žité v církvi pro její poslání zpřítomňují a vtělují milost, kterou církev přijala ve svátostech.

Skrze tyto praktiky se církev jako celek staví do postoje naslouchání hlasu Ducha v přítomnosti vzkříšeného Pána a přichází k rozhodnutím, která se zavazuje chápat a uskutečňovat jako věrnou odpověď tomuto hlasu: „Zdalo se Duchu svatému i nám...“. Synodalita tak – jedním slovem – umožňuje církvi zakoušet Krista v sobě samé: protože církev je, jak učí *Lumen gentium*, „v Kristu jakoby svátostí, tedy znamením a nástrojem intimního spojení s Bohem a jednoty celého lidského rodu“ (č. 1).

Toto je druhý „základní prvek“, který je v těchto stránkách zdůrazněn. A z toho plyne zřejmý závěr: pokud tento prvek nebude dostatečně přijat a uveden do praxe, pak milost – i když „draze zaplacená“ –, kterou synodální proces dnes pro církev představuje, zůstane nevyužita.

Struktury církevní synodality

Ani druhý prvek však nestačí k tomu, aby se proces mohl skutečně rozvíjet: je nutné, aby toto zásadní uvědomění našlo konkrétní a účinný odraz v pochopení významu a praktického fungování „struktur církevní synodality“. Tady se objevuje třetí „základní prvek“, kterým kardinál Coccopalmerio ve skutečnosti navrhuje krok dál, než jaký zaznamenává samotný Závěrečný dokument (ZD).

Navrhuje totiž posun od současného kanonického uznání čistě konzultativní povahy těchto struktur — což je ustanovení Kodexu kanonického práva, o jehož přezkoumání ZD s určitým zdráháním žádá — k uznání jejich skutečné rozhodovací (deliberativní) schopnosti.

Podle mého názoru je tato návrhová linie přiměřená, proveditelná a vhodná — jak kvůli teologickému důvodu, z něhož vychází, tak kvůli způsobu, jakým je formulována na rovině kanonické i pastorační.

Těžiště návrhu totiž spočívá v uznání teologického – a z toho vyplývajícího kanonického – významu struktur církevní synodality, protože se v nich zpřítomňuje a působí, svátostným a institucionálně rozpoznatelným způsobem, ono *soggetto comunionale* – společenství jako jednající subjekt jímž je církev ve svých různých projevech z Boží milosti.

Společenství jako jednající subjekt, v němž platí radikální rovnost jednotlivých osobních subjektů, kteří jej tvoří, protože jsou v Kristu uschopněni a povoláni společně vykonávat to, co Coccopalmerio označuje jako ‚moc svátosti křtu‘; a který se zároveň strukturuje způsobem odpovídajícím tajemné a svátostné povaze vlastní církvi, díky specifickému výkonu služby předsednictví, k níž jsou uschopněni a povoláni ti, kdo z pokřtěných – na základě svátosti svěcení – přijímají ‚moc svěcení‘.

Jde – jak navrhuje Coccopalmerio – o vytvoření nového kánonu, který by uznal a jasně potvrdil, že subjektem, jenž projevuje vůli uskutečnit dobro církve, je samotná struktura církevní synodality; a který by tím zároveň stanovil, že rozhodovací hlas nemá pouze pastýř, ale také věřící. (s. 119)

Ve skutečnosti – vysvětluje dál – by tvrzení, že v synodálních strukturách jedná jménem celku pouze pastýř, nedávalo žádný smysl. Znamenalo by to totiž popřít samotnou podstatu společenství, ve kterém každý jeho člen přispívá svou vlastní vůlí k rozhodování.

Požadovaný úkol je nakonec dvojitý: na jedné straně dozrát k vědomí subjektivity všech věřících při utváření onoho jediného a členitého společenství jako jedináčícího subjektu, jímž církev je a který se vyjadřuje v „strukturách církevní synodality“; na straně druhé pak upřesnit a normativně vymezit rozhodovací mechanismus tohoto subjektu způsobem, který je specifickým a kvalifikovaným výrazem jeho církevnosti, v souladu s jeho tajemnou povahou tak, jak se projevuje prostřednictvím svátostí křtu, svěcení a v poslední instanci eucharistie.

Rozhodovací pravomoc v církvi

Takto Coccopalmerio vysvětluje procedurální mechanismus, který z toho podle něj vyplývá: „V církevním rozhodování každý věřící, který je součástí společenství s rozhodovací funkcí, vyjádří svou vůli hlasováním. Spočítá se většina hlasů. Ale v tomto bodě – na rozdíl od občanskoprávního modelu – nestačí, aby rozhodnutí bylo platné, jen prostá většina hlasů. Aby šlo skutečně o rozhodnutí církevního společenství, je nezbytné, aby součástí této většiny byl i souhlasný hlas pastýře, který jej svobodně vyjádří ve své roli předsedajícího. Právě to je podstatou církevního rozhodování.“¹

Podle mého názoru uzrála doba k tomu, aby byl tento krok učiněn. Znamenal by logické uskutečnění oné „konverze“, která není jen osobní a vztahová, ale také pastorační — a kterou synodální proces podporuje v souladu s ekleziologií II. vatikánského koncilu. A nesmíme zapomenout na slova papeže Františka: „Synoda je to, co Bůh očekává od církve ve třetím tisíciletí“, a nejen v následujících několika letech. Jde o dlouhou cestu, která vyžaduje vytrvalost a trpělivost, ale také prozíravost, odvahu, rozhodnost a praktičnost.

Aby v každém z nás dozrávala a projevila se tato forma vědomí a tato podoba církve, je zapotřebí vydat se na odpovídající a náročnou formaci — tak, jak ji důrazně požaduje synodální shromáždění a jak je zachyceno v závěrečném dokumentu.

Coccopalmerio píše: „Formace k církevní synodalitě by měla začínat již při iniciační katechezi. Stejně jako katecheze — i u malých dětí — ukazuje schopnost, povinnost a právo věřících účastnit se eucharistie, zejména v neděli, tak by měla ukazovat také schopnost, povinnost a právo být subjekty synodality.“ (s. 76)

Odpovídající formace se však musí týkat i těch, kdo jsou povoláni ke službě svěcení. To odpovídá úkolu, který po synodálním shromáždění dostala „Skupina 4“: prověřit formaci ke kněžské službě a revidovat *Ratio fundamentalis* z perspektivy synodální a misijní církve.

Překlad: Marie Traplová

Zdroj: settimananews.it

¹ F. Coccopalmerio, *Sinodalità ecclesiale “a responsabilità limitata” o dal consultivo al deliberativo?*, LEV, Città del Vaticano 2021, p. 78; český překlad *Církevní synodalita ‘s ručením omezeným’ aneb Od poradního k rozhodovacímu modelu?*, str. 39, online k dispozici [ZDE](https://zde.lev.it).